

„Nem tudni, vajon legális marad-e a szabad szoftver”

Beszélgetés Richard M. Stallmannal.

Nemrégiben hazánkban járt a szabad szoftver szülőatyja (és profétája), a Linux alapjának számító GNU készítője, Richard M. Stallman. A Linuxvilág ez alkalomból beszélgetett vele a jelenlegi állapotokról, a szoftverszabadalmakról és a jövőbeli kilátásokról.

LinuxVilág

– A szabad szoftvereket alapvetően programozók készítik programozóknak. A világ azonban nem csak programozókból áll. Mit gondol, hogyan hódíthatja meg a szabad szoftver azokat a felhasználókat, akik nem tudják nélkülözni a kényelmet a funkcionalitás kedvéért? Nem érzi-e úgy, hogy ezen a területen – mármint a kényelem területén – a Windowsnak igenis előnye van?

Richard M. Stallman

– De hát ez nem is igaz, és elég udvariatlan ilyesmit állítani. Természetesen a szabad programokat programozók készítik (hiszen minden programot programozók készítenek), és természetesen ők is fejlesztik azokat tovább. És valóban, vannak olyan darabok is, melyeket elsősorban programozóknak szánunk. De van – és hál Istennek egyre több van – olyan is, amelyet kezdő és tapasztalatlan felhasználóknak készítenek.

– Például?

– Hogy egy közeli példát mondjak: Olaszországban nemrégiben olyan embereknek tanították meg a GNU/Linux Gnome-jának, illetve a Microsoft Windows használatát akik soha életükben nem használtak számítógépet. Teljesen kezdők voltak minden szempontból. És ezek az emberek sokkal könnyebben tanultak bele a Gnome használatába, mint a másikkba.

Állítólag kipróbálták a KDE-t is, ami kicsit nehezebbnek bizonyult a Gnome-nál, körülbelül olyan nehéznek, mint a Windows megtanulása. Tehát egyáltalán nem állítanám, hogy a szabad szoftvert a kezdők nehezebben, vagy egyáltalán nem tudják megtanulni kezelni.

Persze egy tapasztaltabb felhasználó sokkal többet tud kihozni a rendszeréből, mint egy tapasztalattal nem rendelkező, de hát ez így működik minden esetben. Mostanra azonban a GNU/Linux rendszer is elért egy olyan szintre,

Richard M. Stallman a szabad szoftver és a nyílt forráskód közötti különbségeket ecseteli az egyik televíziósnak

ahol egyáltalán nem számít, hogy valakinek nincsen számítógépes tapasztalata, mert ugyanolyan könnyen meg lehet tanulni, mint más rendszerek használatát.

Egyébként temérdek energiát pontosan ebbe fektettünk, hogy ti. a rendszer használatát könnyen el lehessen sajátítani, mert az elsődleges célunk mindig is az volt, hogy minden felhasználónak alternatívát és szabadságot nyújtsunk, ne csak a programozóknak.

Természetesen amikor néhány programozó barátommal összefogtunk, hogy készítsünk egy Unixhoz hasonló operációs rendszert, akkor az eredmény még kevésbé barátságosra sikeredett. Parancsokat kellett begépelni, ami nagyon hatékony és gyors, de nem olyan könnyű használni. Aztán megcsináltuk a Gnome-ot, és a felhasználóbarát grafikus kezelőfelület hatalmas előrelépést jelentett.

– Tehát most már teljesen versenyképes más rendszerekkel szemben?

– Igen. És ez hosszú-hosszú évek megfeszített munkájának köszönhető, olyan emberek munkájának, akik kizárólag ezért dolgoztak, hogy a szabad szoftver mindenki számára hozzáférhető, és könnyen használható legyen. Mert mi azt szeretnénk, hogy a szabad szoftverek által garantált szabadság mindenki számára hozzáférhető legyen.

– És mégis mit lehet tenni annak érdekében, hogy egyre több felhasználó tisztában legyen a könnyű használhatósággal? Hogy mindenképp eljusson?

– Nézzük csak. Hát az első és legfontosabb az lenne, hogy megoldjuk az olyan hardveres eszközök támogatását, melyek gyártói nem nagyon akarnak velünk együttműködni. Nagyon rá kell például hajtani a szabad Java platform megvalósítására. Jelenleg sajnos nagyon sokan élnek abban a tévhitben, hogy a Java egy platform független valami – ez sajnos egy óriási tévedés...

– De hát a Java minden operációs rendszeren fut, nem?

– A java gyakorlatilag minden operációs rendszeren fut, de sokan nem tudják, hogy ehhez az operációs rendszer egy olyan interpretet és könyvtárrendszert használ, amely a Sun tulajdona, és így szabadalommal védett és jogdíjköteles. Hogy a Java a szabad platformokon is futtatható legyen, mindezeket ki kell cserélni. Jelenleg is ezen dolgozunk, tulajdonképpen egy jelentős része már készen is van. Remélhetőleg a Mozilla következő verziójában már benne lesznek ezek a változások, és használni lehet a szabad Javát.

– Visszatérve az előző kérdéshez: a fogyasztói társadalomban marketing, promóció, és hirdetés nélkül nem, vagy csak nagyon nehezen lehet elérni, hogy az emberek tudomást szerezzenek a programról. Hiába van nekem a világon a legjobb

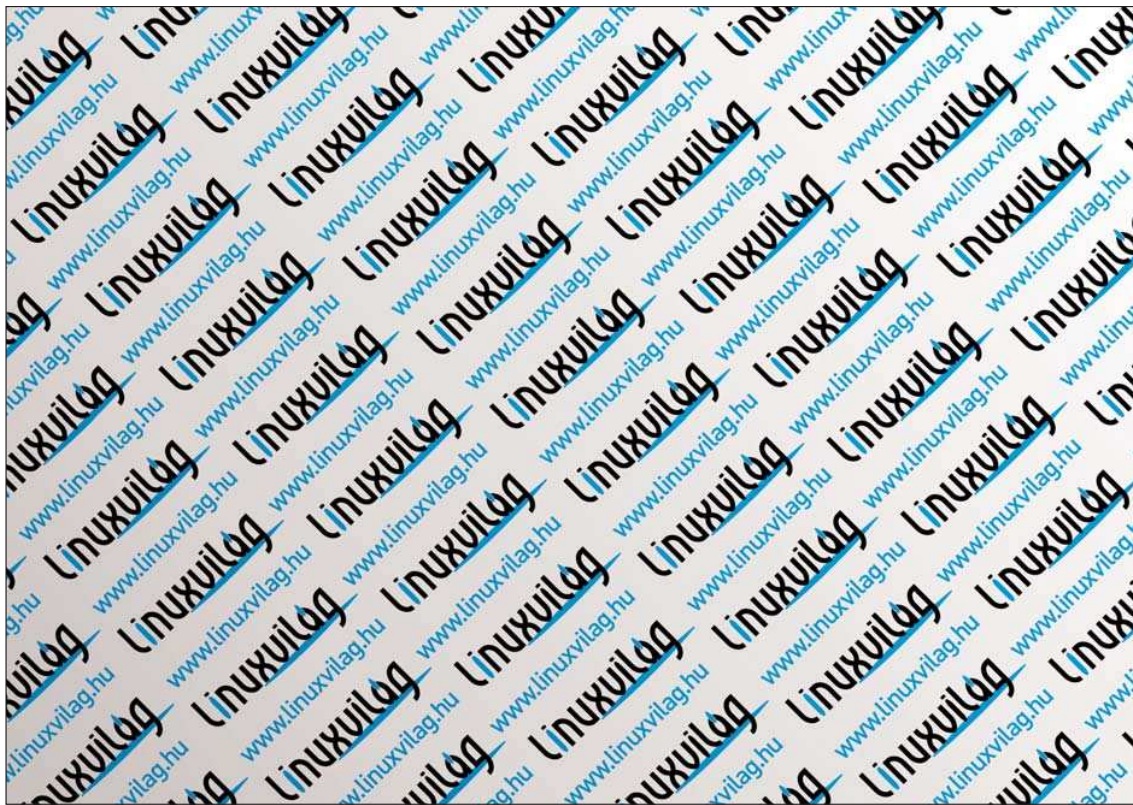
termékem, ha senki sem tud róla, akkor nem fognak érdeklődni iránta. Tud-e versenyezni a szabad szoftver mozgalom a promóció tekintetében a nagyokkal? Abban, hogy megszólítsa az embereket?

– Nem hiszem, hogy ez számít. Nem értem, miért kellene ezzel foglalkoznunk. Itt a szabadság és a lekötöttség, a lehatároltság közötti választásról van szó.

– Igen, de ha az emberek java része nem tudja, hogy választási lehetősége van, akkor nem fogja érdekelni ez a kérdéskör, legyen az mégoly magasztos és fennkölt is.

– Azért számtalan lehetőségünk van arra, hogy elérjük az embereket. Rengeteg cikk jelenik meg például, aztán ott vannak a különböző magazinok, szaklapok, mint az Önöké is. Lehet, hogy az Önök cikkei nem kifejezetten a szabadság kérdéséről szólnak, de alkalmanként óhatatlanul felmerül ez a kérdés, hiszen a GNU/Linux-szal kapcsolatban nem lehet elhallgatni ezt a dolgot. Ha közvetve is, de előjön. Nem számít, hogy mennyit hirdetnek a különböző cégek, mert ezek a hirdetések nem a szabad szoftver szabadságáról szólnak, és éppen ezért nem is annyira fontosak, hiszen nem terjesztik az eszmét.

– Nem érez-e lassulást a szabad szoftverek fejlődési ütemében, illetve nem tart-e attól, hogy egy idő után az emberek már csak használni akarják ezeket, fejleszteni nem, és a fejlesztések megállnak?

– Érdekes, de nem. Ha ugyanis egy program jó és sikeres, akkor annak eleve több felhasználója van, mint fejlesztője. Semmi okunk azt hinni, hogy a programozók száma lecsökken, hiszen egyre több és több programozó hagyja el az egyetemeket. És minél több felhasználója van egy szabad szoftvernek, annál több lesz a fejlesztő is. A programozók száma nem csökken, viszont a munkanélküli programozók száma egyre nő. Sokkal többen vannak, akik tudnak programozni, mint ahány állás jelenleg van ebben a szektorban. Szóval végül is van rengeteg olyan ember, akik a programozás iránti szeretetüket és elkötelezettségüket remélhetőleg így fogják majd kiélni.

– Nem lehet, hogy a szabad szoftvert jellemző demokrácia egyben kevéskötője is a hatékony fejlődésnek? Ami az előnye, egyben a hátránya is? Szinte megszámlálhatatlan Linux terjesztés van például, holott ha csak néhány, viszont sokak által támogatott összeállítás létezne, akkor hamarabb jelennének meg egyes újítások. Nem lenne hatékonyabb a kevesebb fejlesztés, és így a kisebb elaprózódás?

– A szabad szoftver és a szabadság pont arról szól, hogy az embereknek nem kell ugyanazt használniuk. Szerintem ez egy óriási félreértés, hogy a demokrácia és a szabadság csak akkor hatékony, ha mindenki egyesült erővel csinál valamit, egyként menetel a cél felé egy totálisan koordinált tömegben. Ez nagyon távol van a realitástól. Ráadásul nem szabad elfelejteni, hogy ezek a kollektív dolgok, hogy megpróbálunk mindenkit irányítani, és arra kényszeríteni, hogy egy irányba meneteljenek, ez gyakorlatilag önkényuralom. Ez nemcsak hogy gonosz dolog, de nem is alkalmas arra, hogy új dolgokat teremtsünk. A nem szabad szoftver kicsit a volt Szovjetunióra hasonlít. A felhasználók nem dönthetnek semmiről, az egyetlen, amit tehetnek, hogy elfogadják a fejük felett, róluk hozott döntéseket – és a döntéshozók esetünkben a program fejlesztői.

– Hogyan értékeli, hogy egyre több országban térnek át a kormányzati szférában a szabad szoftverre?

– Örülök, és ennek számos oka van. Azt vallo, hogy minden felhasználónak szabadságában kéne álljon, hogy mással együttműködhessen. Legyen szó akár egyénekről, vállalatokról, vagy szervezetekről, vagy kormányzati szervekről. Mindenkinek jár a szabadság, amit a szabad szoftver ad meg. Egy kormányzati szervnek ráadásul hatalmas felelőssége van abban, hogy teljes mértékben uralja a számítógépeit, és az irányítás ne kerülhessen magánkezekbe. Tehát ha egy kormányzati szerv nem szabad szoftvert használ, akkor gyakorlatilag nem teljesíti a kötelességét, ami a felelősséget illeti.

De nem is a kormányzatok ebben a kérdésben a legfontosabbak, hanem az iskolák. Nekik kéne elsősorban szabad szoftvert használniuk, kivétel nélkül. Mert egy iskola azt is tanítja, hogyan bánjunk a másik emberrel. És ezzel az együttműködésre való hajlamot és a szabadságra való igényt is segíti kifejleszteni a gyerekekben. De van itt még más is. Amikor a gyerekek némelyike elkezd érdeklődni a programozás iránt (és néhányan mindig elkezdnek érdeklődni, efelől biztosak lehetünk), akkor előbb utóbb meg akarja tanulni, hogy azok a programok, amiket hasz-

nálnak, hogyan is működnek valójában. És amikor a diák odamegy a tanárhoz, és egy hagyományos szoftverről megkérdezi, hogy ez hogyan is működik, akkor a tanár csak annyit tud mondani: Ezt én nem tudhatom, és te sem tudhatod. Ez titok, és erre felé senki nem tudhatja. De ha szabad szoftverről van szó, akkor a tanár mondhatja például ezt is: nézd, én értem ezt egy bizonyos fokig, és el is tudom mondani. De ha többit akarsz róla tudni, akkor itt a forráskód, nézd meg, és egészen pontosan tudni fogod, hogyan működik a program.

– Hogyan látja a szabad szoftver jövőjét a jelenlegi tendenciák fényében? Sikeres lehet-e valaha ez az üzleti modell?

– Hát az első és legfontosabb, ami ezt befolyásolja, az az, hogy vajon legális marad-e a szabad szoftver. Az előadásom az imént szó esett a szoftverszabadság bevezetéséről, arról, hogy ez milyen mértékben gátolja meg a szabad szoftver fejlődését és térhódítását. Ezért jelent nekünk olyan sokat a szabadság engedélyezésének megakadályozása. Ha ugyanis a legtöbb ötletet szabadság védi, melyek különféle monopóliumok tulajdonában vannak (A Microsoft például éppen a napokban védte le a dupla kattintás ötletét – a szerk.), akkor nem nagyon fogunk tudni hatékony programokat készíteni, vagy a meglévőket fejleszteni. Éppen azért harcolunk most az EU-ban, hogy megakadályozzuk ezt a katasztrófát. Szerencsére nem vagyunk egyedül. Még a nem szabad szoftverek területén dolgozó fejlesztők közül is sokan vannak, akik felismerték ennek a szabadság almozási szisztémának a kártékony voltát. De például sokat tehetnek az önkéntesek is ennek érdekében, és ahogyan most a dolgok állnak, minden segítség elkel. Ha valaki csatlakozni kíván ehhez a mozgalomhoz, akkor látogasson el a <http://www.ffii.org> oldalra, ahol elég sok mindent megtudhat.

– Milyennek látszanak az esélyek?

– Nem tudom. Ha elég sokan csatlakoznak hozzánk, akkor nyerünk, ha nem csatlakoznak, akkor veszíteni fogunk.

– Úgy hallottuk, hogy volt némi nézeteltérés ön és a Magyar Szabad Szoftver Alapítvány között...ők ugyanis nagy erőket fektetnek a GNU/Linux magyarra fordításába, ön szerint pedig nem a fordítással, hanem a fejlesztéssel kellene foglalkozni...

– Már nem emlékszem pontosan, de azt tudom, hogy mit mondtam volna akkor is és most is egy ilyen kérdésre. Úgy gondolom, hogy egyáltalán semmi baj nincsen a rendszer nyelvének lefordításával, de az erőket a fejlesztésre kell koncentrálni. Minden tőlünk telhetőt meg kell tenni azért, hogy a legtöbb tehetséges fejlesztőt összegyűjtsük, és azok szabad programokat csináljanak. Mert emellett mindig lesznek olyanok, akik nem értenek a programozáshoz, és akkor ők foglalkozhatnak a fordítással. Míg hogyha úgy állunk neki a dolognak, hogy nosza, fordítsunk, akkor mindenki csak fordítani fog, és senki, vagy csak kevés ember foglalkozik majd a fejlesztéssel.

–susánszky–